

Ана Ристић

О СРЦУ, ИЗЛАСКУ И ПРЕКОРАЧЕЊУ

Саша Јеленковић: *Књига о срцу*,
Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево, 2002

Овогодишња награда „Васко Попа” додељена је Саши Јеленковићу и његовој *Књизи о срцу*, која нам између осталог, својим преокупацијама и својом занимљивом концепцијом, открива континуитет и успешну усаглашеност једног доживљаја света и начина на који се о њему може певати и мислити. Пета Јеленковићева збирка поезије доноси двадесет и пет старих и двадесет и пет нових песама (скривено, а оправдано уметнутих у контекст целокупне збирке). Међутим, занемарујући хронолошки редослед њиховог настанка и остварујући доследност визији света као *пуста земља на којој одзвања тишина* „*Куда се сакрили*”, *Књига о срцу* сведочи о сасвим оправданом покушају ревизије и потврде властитог концепта, а не о покушају стварања књиге изабраних и нових песама, појаве тако присутне у последње време у домаћој песничкој продукцији.

Пост-апокалиптични свет о коме филигранском прецизношћу израза, а пре свега, као што би рекао Иван В. Лалић, страсном мером учешћа, говори ова поезија је, дакле, не само елиотовска пуста земља која истрајава у својој обесмишљености, *капало крхотина*, и свет без прибежишта, већ и свет утвара који доводи у питање и сам песнич-

ки говор и значење речи. Утваре су у том свету стварније не само од људи, већ и од њихових речи, и како афористички каже Јеленковић: *вредности поезије ојага расиом акција на берзи историје*. Суочена са урушеношћу како свакидашњице тако и историје и мита, поезија покушава да пронађе ОНО ШТО ОСТАЈЕ и након пустоши и након саме тишине. У свету у коме *љубави нема, постоји само замена за љубав* и у којем песника окружују они *који би и летице небеске – да им пред њушке пагну – појкрајили*, песников покушај трагања за разрешењем никада није без ироније, без дистанце и сумње у одрживост властитих тежњи и успостављања нових категорија. Онај ко још увек верује у речи је прогнаник, блудни син који се наново враћа свом уточишту, свестан да је потпуни повратак немогућ; онај који тежи, како каже Јеленковић, да *постигне обрнуто гравитацију*, свестан да је и тај покушај унапред осуђен на пропаст. Оно што остаје у свету без решења ипак је могућност да се сагради властита *тврђава*, по којој је именована и последња песма у збирци *Књига о срцу*, тврђава око које ће се и даље простирати изрована земља, место изолације и кратког предаха у даљем путу ка Аљасци, како песник метафорично именује неку своју Итаку, коначно одредиште, епилог сна о изласку и прекорачењу:

*Изорана је земља око Тврђаве,
подигнути мост и, у даљини, умотана прилика,
као игла, ушива хоризонт.*

Зачудна слика *умотане прилике* која попут игле ушива хоризонт, на неки начин представља, уз метафору *тврђаве*, разрешење питања *куда се сакрили* у опустелом свету, онтолошког питања које поставља цела збирка песама *Књига о срцу*. Јер ако пажљивије погледамо, та слика-метафора је тананом, а видљивом нити повезана са сликом коју нам нуди прва песма у збирци, под називом „Фрагмент о простору“:

*Светли као чаши млека,
усамљен и чисти, прозрачна звезда,
стиановник шатора, игла њеском завејана.*

Шатор, поменут у стиховима прве песме, метафора је осуђености на лутање, на што присилни, што добровољно прихваћени номадизам, а *игла њеском завејана* је управо појединац принуђен на тумарање по свету *који никоме није дом*, у коме нема сигурног прибежишта, на лутање по свету у коме је постало немогуће било какво прекорачење граница сопствене егзистенције и телесности. Како нам прва песма „Фрагмент о простору“ доноси запитаност о могућности таквог пре-

корачења, последња песма у књизи, „Тврђава”, доноси разрешење – некада *ӣгла ѿеском завејана* постаће, уз танану нит коју носи са собом, веза између тла и хоризонта, земље и неба, путем проналаска могућности да се у свету рушевина сагради место сопствене изолације на путу ка крајњем уточишту, ка Итаци. И проналазак те могућности јесте, сам по себи, извесно прекорачење.

Елегичном интонацијом, филигранским писмом које успешно повезује кончиће расутог света, меланхоличним гласом који се увек неком обраћа чак и када је свестан да је прималац поруке давно ишчезао, као и повременим поигравањем са властитом формом и елементима конкретног (са таквим поступцима се сусрећемо посебно у песмама „Безазлено”, „Тачно, нетачно”, „Утуви”, „Квадрат”, које у извесном смислу представљају и песниково изазовно одступање од свог препознатљивог стила) *Књиџа о срцу* заправо и јесте књига о срцу, које својим пулсирањем остаје једини меродавни мерач како свакидашњице, тако и историје. Могуће је да вредност поезије опада растом акција на берзи историје, али, како нам *Књиџа о срцу* говори, законитости поезије су законитости обрнуте гравитације, и пристати на њу значи добровољно разменити *килоџрам зла̄ӣа за милиџрам ул̄ирамарина*. О томе, између осталог, говори и „најнежнија” песма у збирци, под називом „Либертанго” која открива, између осталог, као и неке њој сродне у *Књизи о срцу*, и извесна нова, квалитетна прекорачења на поетолошкој равни када је у питању поезија Саше Јеленковића. Ипак, оно што остаје, како нам поручује ова књига, у свету властитих и туђих утвара, јесу речи. Јер, као што тврди Тадеуш Ружевич, песник који такође говори гледајући кроз стакло трауматског века, постоје и оскуднија времена од оскудних, *када ѿосле огласка боџова / одлазе ѿесниши*. Слажемо се са Јеленковићем, *Ружевич није евиден̄ӣичар*, и *ѿесничке књиџе чес̄ӣо личе на ѿохабане, неискорӣӣӣене ѿасоше* („Пут ка Аљасци”), али, парафразирамо ли на крају једног словеначког песника, свака права песма има увек свеже припремљену историјску моћ: садржину коју поседује је могуће у сваком тренутку и времену разумети као одговор на било које и било када постављено питање. Останемо ли без поезије, дакле, оне праве и квалитетне, остаћемо и без одговора, али и без сталне запитаности о свему што нас окружује.